

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Kun innsendt digitalt via www.regjeringen.no

Deres ref:
22/590

Vår ref:
202202527-2

Dato:
28.02.2022

HØRING - FORSLAG TIL MIDLERTIDIG HJEMMEL FOR PÅLEGG OM UNDERSØKELSE OG TVANGSTESTING FOR COVID-19 MV – UTTALELSE FRA KRIMINALOMSORGS DIREKTORATET

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) viser til mottatt høringsbrev av 7. februar 2022 fra Det kgl. Justis- og beredskapsdepartement vedrørende ovennevnte, med høringsfrist 1. mars s.å.

Innledningsvis bemerker KDI at forslaget om å hjemle pålegg om undersøkelse og tvangstesting for covid-19 kan være hensiktsmessig og fornuftig slik at uttransport etter utlendingsloven, utleveringsloven eller arrestordreloven kan gjennomføres i tråd med gyldig fattede vedtak, for så vidt et slikt inngrep ikke kommer i strid med EMK.

I denne sammenheng har vi enkelte bemerkninger knyttet til et tilgrensende område når det gjelder transporter ut av Norge. Dette gjelder overføring av domfelte for videre straffegjennomføring i annet land (soningsoverføring) etter at Norge har fattet endelig vedtak om dette med hjemmel i overføringsloven, jf. Den europeiske konvensjon om overføring av domfelte av 21. mars 1983 og dens tilleggsprotokoll av 18. desember 1997 eller en av de bilaterale avtalene Norge har med enkelte land om overføring. Soningsoverføring kan skje med eller uten samtykke fra den domfelte, avhengig av hvorvidt det aktuelle landet har ratifisert rettsgrunnlaget i den aktuelle saken. Begge land må samtykke til overføringen.

I et normalår (før covid-19) blir det uttransportert i gjennomsnitt mellom 40-60 utenlandske domfelte til videre straffegjennomføring i hjemlandet pr. år. Dette tallet er naturlig nok gått ned som følge av ulike lands restriksjoner som følge av smittevern hensyn relatert til utbruddet av Covid-19. I 2021 ble det overført totalt ti domfelte.

I brev av 19. februar 2021 (ref. 202103178-2) ga KDI på konkret spørsmål fra Justis- og beredskapsdepartementet en vurdering av behovet for covid 19-testing uten samtykke i forkant av uttransport fra domfelte som skal soningsoverføres, og om eventuelle behov for regelverksendringer for slik testing. På det tidspunktet uttalte KDI at man per da ikke hadde praktiske eksempler på at slike situasjoner hadde oppstått og at man ikke anså at det var tilstrekkelig behov for slik testing.

Når det gjelder vurderingen av nødvendige regelverksendringer ved en eventuell beslutning om innføring av covid-19 testing uten samtykke hitsettes fra KDIs brev:

Lov om overføring av domfelte (overføringsloven) inneholder ingen hjemmel for å gjennomføre medisinske undersøkelser uten den domfeltes samtykke. Dette er heller ikke regulert i de ulike bilaterale avtalene på feltet for soningsoverføring.

I medhold av straffegjennomføringsloven § 28 kan kriminalomsorgen undersøke innsatte ved bruk av kroppsvisitasjon for å forebygge uorden eller straffbar handling. Dette omfatter ikke tvangsmessig covid-19 test i forkant av en uttransport.

Straffegjennomføringsloven § 38 gir kriminalomsorgen adgang til å benytte visse tvangsmidler i nærmere angitt situasjoner som listet opp i bestemmelsens bokstav a til f dersom forholdene gjør det strengt nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig. Medisinsk tvangstesting med det formål å oppfylle et annet lands påbud for å få effektivert en uttransport er ikke omfattet av bestemmelsen.

På bakgrunn av covid-19 situasjonen er det fastsatt midlertidige hjemler for å kunne sikre en forsvarlig håndtering av smittesituasjonen, jf. kap. 3 i straffegjennomføringsloven (§§ 45a-f). De midlertidige bestemmelsene hjemler imidlertid ingen adgang til å tvangsteste domfelte.

Smittevernloven gir i lovens kapittel 5 adgang til å bruke tvang for gjennomføring av testing og eventuell isolering, men det fordrer at vedkommende er smittet eller antatt smittet. Det er ikke en antagelse om smitte som vil være hovedbegrunnelsen for en tvangstest i denne sammenheng. Det finnes i dag dermed ingen aktuelle hjemler for å tvinge utlendinger som skal uttransporteres som ledd i en soningsoverføring til å ta en covid-19 test.

Utover å bemerke at de midlertidige bestemmelsene i straffegjennomføringsloven kapittel 3 vil bli opphevet med virkning fra 1. juli 2022, opprettholdes denne vurderingen i sin helhet. Per i dag eksisterer intet hjemmelsgrunnlag for slik testing i soningsoverføringssaker.

Når det gjelder situasjonen knyttet til uttransporter i tiden etter ovennevnte brev, ser KDI nå flere eksempler på at Politiets utlendingsenhet har måttet avbryte planlagte overføringer som følge av at den domfelte har nektet å avlegge Covid-19-test i forkant av flyreiser.

At en utlending ved å nekte å ta en covid-19-test selv kan hindre gjennomføringen av et gyldig fattet vedtak som innebærer at vedkommende skal overføres til hjemlandet for å fortsette soningen der, er uheldig og i strid med formålet om å fremme den enkelte innsattes rehabilitering.

Som nevnt i vårt tidligere brev, mener KDI at pålegg om testing for covid-19 og eventuell gjennomføring av slik testing med tvang må anses som inngripende tiltak. Vi registrerer at departementet «legger til grunn» at pålegg som nevnt, eller eventuell tvangstesting, «vil utgjøre et inngrep etter EMK artikkel 8», jf. høringsnotatet øverst på s. 9. Når departementet likevel har funnet grunnlag for å foreslå at et slikt tiltak kan iverksettes på utvisnings- og utleverings-/overleveringsområdet, er dette begrunnet i at tiltaket anses «nødvendig for å forebygge uorden og kriminalitet», jf. høringsnotatet nederst på s. 9 og derfor ikke vurderes å være i strid med artikkel 8, jf. s. 10. Dette hensynet gjør seg ikke like klart gjeldende i soningsoverføringssaker.

Hovedformålet med soningsoverføring er å lette domfeltes rehabilitering etter endt straffegjennomføring, og det legges vekt på hensynet til den domfelte selv ut fra en forutsetning om at en best mulig rehabilitering tilbake til samfunnet skjer i det landet vedkommende tilhører. Kriminalomsorgen viser også til en økt grad av grenseoverskridende kriminalitet de senere år som igjen medfører behov for å frigjøre fengselskapasitet i Norge.

Dersom man legger til grunn at en overføring til straffegjennomføring i eget hjemland gir en bedre rehabilitering av den domfelte, vil en bedre og mer treffsikker rehabilitering kunne forebygge kriminalitet på sikt. Hensynet kan i så fall tenkes henført under samme samfunnshensyn som ved utvisnings- og utleverings-/overleveringssaker («forebygge kriminalitet»). Hvorvidt en formodentlig mer treffsikker rehabilitering av domfelte etter dette kan anses å forebygge kriminalitet og hvorvidt det foreligger andre relevante hensyn i dette sakskomplekset som kan begrunne pålegg om testing og tvangstesting må departementet vurdere.

Dersom departementet skulle komme til at et slikt tiltak er anvendelig også på soningsoverføringens område, fordres det i så fall som nevnt over også på dette området endringer i eksisterende lovverk.

Avslutningsvis vil KDI bemerke at omfanget av problemstillingen for soningsoverføringssakene foreløpig er begrenset. Skulle det komme en ny og langvarig pandemi eller variant av den inneværende pandemien som vil medføre store og vedvarende utfordringer med å få gjennomført soningsoverføring, vil KDI eventuelt komme tilbake med mer inngående vurdering av det ovennevnte dersom det er ønskelig.

Med hilsen

Tom A. Enger
seksjonssjef

Guri O. Løkken Holte
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.